

Теоретико-методологічні засади забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

УДК 351.746.1:929

СІДАК Володимир Степанович

МИКОЛА КРАСОВСЬКИЙ – ТАЛАНОВИТИЙ ОРГАНІЗАТОР І КЕРІВНИК «ІНФІБРО» (ІНФОРМБЮРО) РОЗВІДОЧНОЇ УПРАВИ ВІЙСЬК УНР

Постановка проблеми. Сьогодні в межах гібридної війни спецслужби російського агресора проводять проти нашої держави широкомасштабні інформаційно-психологічні операції з використанням брудних пропагандистських, маніпулятивних та дезінформаційних технологій.

Звісно, що зазначені операції здійснюються ворогом і щодо українських спецслужб. Тому одним з головних завдань органів безпеки в цій ситуації повинна бути добре організована відповідно до потреб практики професійна підготовка особового складу, оскільки належний рівень кваліфікації, високий професіоналізм співробітників – це запорука успіху в роботі. Шлях до такого професіоналізму пролягає через використання в процесі підготовки кадрів прикладів вітчизняної розвідувальної і контррозвідувальної майстерності.

Не менш важливим є питання патріотичного виховання особового складу спецслужб, котрий повинен бути провідником національної ідеї як духовної основи державотворення. Без такого гарту не може бути повноцінного співробітника, навіть якщо він має високу професійну підготовку, адже невідомо, в чиїх інте-

ресах цей професіоналізм може використовуватись.

А виховувати належить громадянина – патріота незалежної Української держави, готового в разі необхідності стати на її захист зі зброєю в руках.

Полковник М. О. Красовський – начальник «Інформбюро» Генерального штабу збройних сил УНР (фото 1911 року)

Поруч з патріотичним має стояти і професійне виховання кадрів спецслужб. Воно передбачає формування у них високих почуттів: великої відповідальності перед народом і керівництвом України за надійне

Theoretical and methodological basis for ensuring information security of person, society and state

забезпечення державної безпеки; поваги і любові до обраної професії, усвідомлення свого покликання вести на таємному фронті боротьбу з посяганнями на державні інтереси, діяти в нестандартних та екстремальних ситуаціях з використанням спеціфічних методів і засобів; глибокої пошани до кращих традицій вітчизняних органів безпеки, героїчних подвигів їх розвідників та контррозвідників.

Яскравим прикладом для сучасної вітчизняної когорти бійців таємного фронту має бути щирий патріот батьківщини, відомий в нашій країні й за її межами професіонал карного розшуку, талановитий організатор і фахівець у галузі розвідки та контррозвідки Генштабу військ УНР полковник Микола Красовський.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особистість М. Красовського, як професіонала у справах карного розшуку, досвідченого розвідника і контррозвідника, талановитого керівника військової спецслужби «Інфібро» збройних сил УНР, привертала увагу багатьох дослідників, серед яких: М. Ануфрієв, А. Піджаренко, В. Чисников, О. Скрипник, В. Цибулькін, Д. Веденєєв. Зазначені науковці зосередились на двох періодах діяльності М. Красовського: як співробітника карного розшуку, згодом виконуючого обов'язки начальника відділення карного розшуку в системі поліції Російської імперії та начальника «Інфібро» – спецслужби Генштабу збройних сил республіки. Ними досить повно показані його професіоналізм, форми і методи

роботи, організаційні здібності, правові засади, вимоги до підготовки кадрів, високий патріотизм та наполегливість для досягнення результатів тощо.

Разом з тим не знайшли висвітлення питання діяльності М. Красовського у періоди Центральної Ради та Української Держави гетьмана Павла Скоропадського. Не розкриті проведені «Інфібро» під його керівництвом спецоперації та отримані при цьому результати.

Мета статті – висвітлити діяльність М. Красовського у період Центральної Ради й Української Держави гетьмана П. Скоропадського, а також проведені «Інфібро» під його керівництвом (у часи Директорії) спецоперації та отримані при цьому результати.

Виклад основного матеріалу. Як уже зазначалося, Микола Олександрович Красовський – це одна із яскравих постатей в історії національних спецслужб періоду Української революції 1917–1921 років.

Йому були притаманні професіоналізм, організаторські здібності, високий патріотизм, глибокі моральні принципи. Слід зауважити, що як всправжній професіонал він проявив себе ще за часів Російської імперії, працюючи в системі поліції. І особливо на посадах співробітника карного розшуку і керівника Київського карного розшуку. Завдяки його зусиллям і професіоналізму, умінню ефективно працювати з конфідентами були розкриті десятки тяжких резонансних злочинів, в тому числі й всесвітньовідому справу Менделя Бейліса.

Теоретико-методологічні засади забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

Колеги називали М. Красовського «генієм карного розшуку» [1; 2].

Із радістю М. Красовський зустрів повідомлення про повалення самодержавства у лютому 1917 року. Позитивно сприйняв появу на політичній арені України Центральної Ради. Як патріот відразу став на її бік.

Оскільки очільники Центральної Ради (ЦР) знали Красовського як професіонала і патріота, він був призначений на посаду керівника Київського відділення карного розшуку. І негайно активно взявся за роботу.

Але, на жаль, проявити себе не зміг. Причина в тому, що керівники ЦР не могли (на початковому етапі) визначитись щодо ролі силових відомств держави і схилились до того, що замість армії має бути міліція, а спецслужби і органи забезпечення громадського порядку повинні формуватися на демократичних засадах... Цього не міг сприйняти М. Красовський!

Не сприйняв М. Красовський і нової влади – гетьмана Павла Скоропадського. Незадовго до квітневого 1918 року гетьманського перевороту, перебуваючи на посаді начальника Київського відділення карного розшуку, він став членом підпільної організації так званого «Комітету порятунку України». До складу «Комітету...» також входили: міністр внутрішніх справ М. Ткаченко, військовий міністр О. Жуковський, голова МЗС М. Любинський, директор Адміністративно-політичного департаменту Ю. Гаєвський.

Головною метою «Комітету...» було розгорнути рух із усунення австро-німецької окупаційної влади і

стабілізувати обстановку в країні. Започаткувати зазначену акцію вирішили арештом деяких впливових осіб, які тісно співпрацювали з німцями. І в першу чергу директора Київського банку зовнішньої торгівлі Абрама Доброго, який надавав сумнівні фінансові послуги німецькій військовій адміністрації і був її «правою рукою».

Абрама Доброго таємно арештували і вивезли до Харкова для таємного утримання в одному із готелів міста. Німецька контррозвідка швидко вийшла на слід організаторів і виконавців викрадення. У липні 1918 року Миколу Красовського разом з іншими учасниками операції заарештували і за вироком німецького воєнно-польового суду засудили до двох років тюремного ув'язнення. Та посидіти за ґратами йому довелося лише півроку.

Після зречення гетьманом Скоропадським влади Миколу Красовського разом з іншими арештантами звільнили у грудні 1918 року [2; 3].

На думку автора, зазначена акція, що здійснювалась за ініціативи і під керівництвом М. Ткаченка (очільника МВС), а не М. Красовського, була невиправданою, помилковою і навіть авантюрною з точки зору здорового глузду.

По-перше, «Комітет...» ставив за мету підготовку збройного повстання проти австро-німецьких окупаційних військ. Але ці «окупанти» з'явилися на Україні кілька місяців тому завдяки зусиллям саме Центральної Ради на підставі Брестського мирного договору з метою забезпечення країни від більшовицької навали.

Theoretical and methodological basis for ensuring information security of person, society and state

По-друге, у разі перемоги збройного повстання під проводом «Комітету...» і усунення запрошених «окупантів» Україну негайно захопили б більшовицькі війська (що й відбулося дещо пізніше).

По-третє, операція по таємному арешту та утриманню Доброго з метою його нейтралізації була проведена недолуго і непрофесійно. Не було зроблено елементарного – належної охорони і конспірації. Це був явно не почерк Красовського! Його просто підставили.

Отже, говорити про участь М. Красовського у створенні українських спецслужб у період ЦР і Гетьманату немає підстав.

Із приходом Директорії УНР ситуація різко змінилась. Його запросили на роботу до Міністерства внутрішніх справ. Через певний час у країні нагально постало питання про удосконалення системи військової розвідки та контррозвідки держави. З цією метою у травні 1920 року до Розвідочної управи Генштабу підпорядковується Інформаційне бюро при Корпусі військової жандармерії (скорочена назва – «Інфібро»), яке мало перетворитися на головний робочий орган військової розвідки та контррозвідки збройних сил республіки.

Враховуючи великий досвід оперативно-розшукової діяльності М. Красовського, військове командування УНР запросило і призначило його на посаду начальника «Інфібро». Щоправда, М. Красовському було не зрозуміло, чому роль головного органу військової розвідки та контррозвідки не взяла на себе чин-

на Розвідочна управа Генштабу і її структурні підрозділи: розвідувальний та контррозвідувальний відділи? Він сподівався з'ясувати це пізніше в робочому порядку.

Щодо «Інфібро», воно складалося з центрального органу – «Центр Інфібро» та трьох його філій у відповідних військових з'єднаннях. Напрями роботи передбачались класичні: розвідка ворожих сил противника, контррозвідка, криміналістично-технічне забезпечення діяльності (див. схему 1).

Варто зауважити, що досить швидко, завдяки зусиллям М. Красовського, «Інфібро» дійсно (дефакто) стало головним бойовим органом військової спецслужби. Отже, виникають питання: які були його дії, що привели до таких зрушень? і які, власне, були результати?

Уже через місяць після призначення на посаду (в червні 1920 року) М. Красовський звернувся з рапортом до начальника Головної управи Генштабу, де зазначив, що Розвідочна управа Генштабу і підпорядковане їй у травні 1920 року Інформбюро Корпусу військової жандармерії мали структурні підрозділи, які фактично виконували аналогічні функції, а саме: агентурний відділ Розвідочної управи і розвідочний відділ «Інфібро»; контррозвідочний відділ Розвідочної управи та відділи внутрішнього та зовнішнього догляду «Інфібро». Через це виникають проблеми у взаємовідносинах і взаємодії підрозділів, має місце дублювання функцій.

М. Красовський підкреслює, що за рішенням військового керівництва

Теоретико-методологічні засади забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

агентурний (розвідочний) і контррозвідочний відділи Розвідуправи мали проводити лише «ідейну» (установочну. – В.С.) роботу, а технічне виконання завдань цілком по-

кладалося на «Інфібро», але в повсякденній діяльності це рішення практично не виконувалось, а навпаки, щодо останнього здійснювався жорстокий диктат.

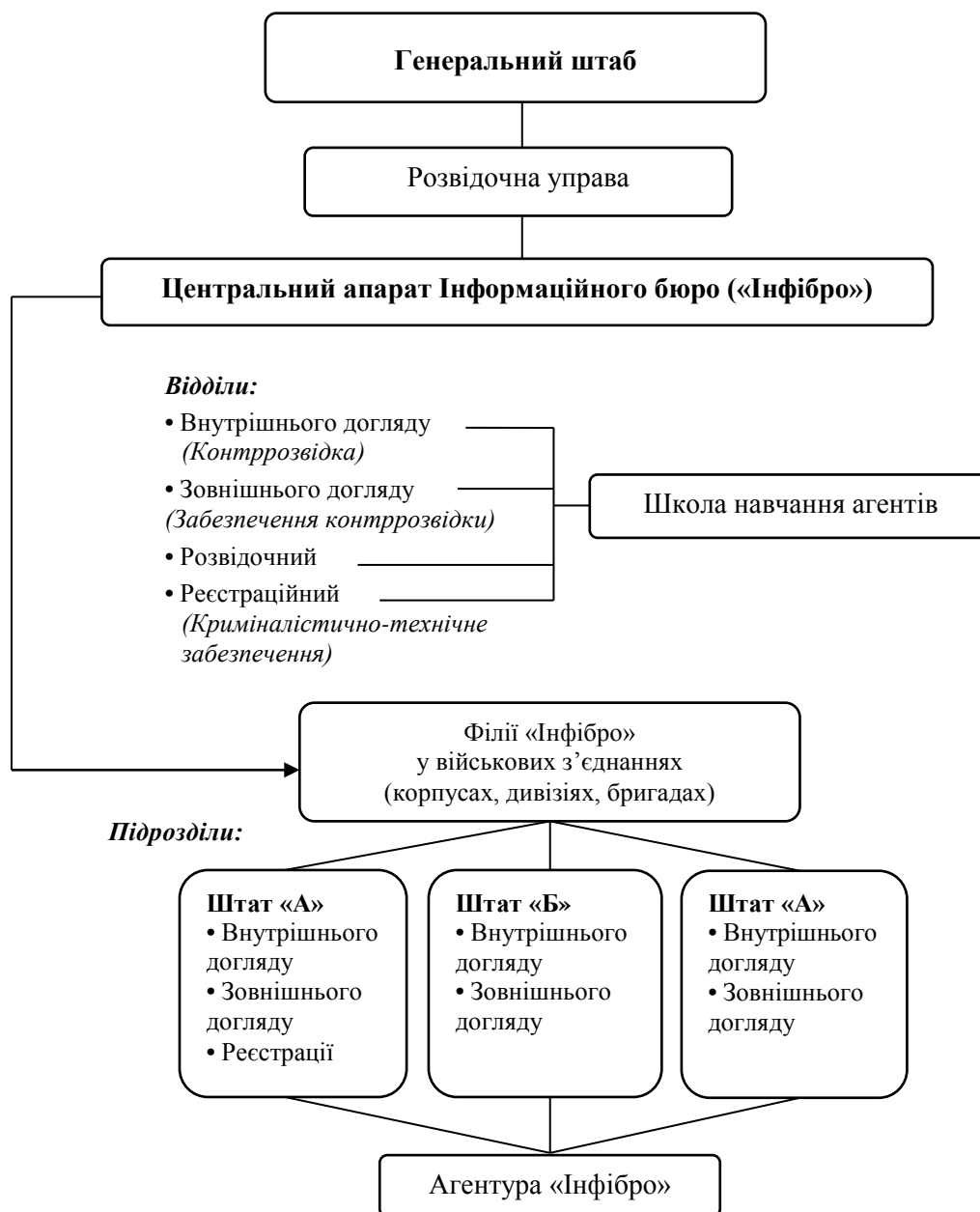

Схема 1 – Структура Інформаційного бюро Розвідочної управи Генерального штабу військ УНР (станом на червень 1920 року)

Theoretical and methodological basis for ensuring information security of person, society and state

На жаль, відсутні документи, які б свідчили, якою була відповідь на поставлені питання! [4; 5]

На чолі «Інфібро» Микола Красовський багато уваги приділяв організації агентурної роботи, персонально працював з агентами. Він розробив низку нормативних документів, закладаючи в них своє бачення цієї специфічної діяльності. Прискіпливо працював над інструкцією для Інформаційного бюро. Ретельно вписував і вивіряв кожне слово і кожну фразу, пригадуючи свою минулу оперативну роботу і свої особливі стосунки з джерелами інформації.

У цих документах М. Красовський неодноразово акцентував увагу на тому, що розвідувальна і контррозвідувальна діяльність не терплять шаблону. Усі відомі форми, методи і засоби роботи мають використовуватись творчо, тобто з урахуванням конкретних обставин.

Так склалося, що подальша доля цих документів невідома. Але те, що «Інфібро» керувалося положеннями цих документів, їх «духом» у своїй діяльності, не викликає сумнівів [4; 5].

Наступним важливим кроком в організаційній діяльності М. Красовського було очищення «Інфібро» від випадкових, ненадійних і скомпрометувавших себе людей, а також відпрацювання вимог, яким має відповідати співробітник спецслужби. Видається, що вони не втратили своєї актуальності й сьогодні: «...Не всякий має дійсну здатність до справ розвідувально-розшукових; бо це теж є дар Божий – талан, який можна роз-

вивати і довершати, але ні в якому разі не можна його вкоренити в чоловіка, який не народився з цим таланом; не можна вже на підставі того, як не можна по волі стати художником, поетом або скульптором.

Отже, коли хто не почуває в собі того святого вогню, про який зазначено вище, то будь він з найвищою освітою і значним службовим стажем, він не може бути корисним для розвідувально-розшукової організації і йому не місце в рядах тієї сім'ї, яка ідейно і безоглядно віддана своїй роботі» [3].

Вагомими були зусилля М. Красовського щодо підвищення професійного рівня «інфібровців» та інших співробітників Розвідувальної управи Генштабу.

За його ініціативи для підготовки спеціалістів розвідувальної й контррозвідувальної справи у структурі Розвідувальної управи передбачалося створення спеціальної «Школи виховання розвідників». Номенклатура спеціальностей навчального закладу визначалася тими напрямками роботи, яких найбільше вимагала загальнополітична й оперативна обстановка в умовах воєнного часу. Тобто школа мала готувати фахівців, здатних організувати розвідувальні й контррозвідувальні осередки в тилу ворога, на окупованій території, а також забезпечувати доставку інформації до Центру.

Встановлювався однорічний термін навчання. У положенні про школу зазначалося, що її завдання – у «всесторонній освіті курсантів», котрі мають оволодіти несенням спеціаль-

Теоретико-методологічні засади забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

ної служби, ознайомитися з військовим, політичним і економічним становищем в УНР та за кордоном. До програми навчання входили також політична економія, політична географія, статистика, українська мова, іноземні мови (німецька, французька, польська, румунська), основи законодавства, економічна географія, комерційні бухгалтерія й діловодство, товарознавство, прикладна хімія і піротехніка, стенографія, стройова підготовка та гімнастика. Отже, після опанування згаданих предметів курсант школи ставав всебічно підготовленим працівником спеціальних служб, міг виконувати завдання розвідувальної, контррозвідувальної роботи, вести диверсійну діяльність, боротися з економічними злочинами, в тому числі й у відповідних підрозділах «Інфібро».

До цього спеціального навчального закладу зараховувалися офіцери і військовослужбовці рядового складу віком від 18 до 30 років, що мали належний освітній рівень, а також добровольці з числа цивільної молоді. Курсантами могли стати і жінки віком від 18 до 25 років.

У тимчасових штатах Розвідочної управи та Інформбюро Генштабу передбачалися школи підготовки агентів. У документах Департаменту політичної інформації МВС також ідеться про необхідність створення школи агентів спецслужб УНР. Не виключено, що тут мали місце намагання до взаємодії двох відомств. Планувалося готувати агентів різних спеціальностей, у тому числі й агентів-резидентів для розвідки та контр-

розвідки, агентів-ходоків, агентів зв'язку тощо [2; 4].

Отже, М. Красовський був не тільки генератором ідей, а й організатором їх реалізації.

Під керівництвом М. Красовського «Інфібро» наполегливо і успішно працювало над забезпеченням Головного Отамана й інших очільників держави цінною інформацією щодо:

– військово-політичної обстановки як на теренах УНР, так і за її межами;

– ставлення урядових і ділових кіл інших держав до проблем і перспектив України.

Успішну роботу «Інфібро» визнавали й противники. За даними особливого відділу 14 армії більшовиків, агентура «Інфібро» діяла не тільки на території України, але й у Петрограді та Москві. Називались псевдоніми агентів «Інфібро», про яких вони отримали інформацію, але не змогли затримати, як і 11 агентів, впроваджених «Інфібро» у прорадянську партію соціалістів – боротьбістів [4; 5].

Як свідчать архівні документи, завдяки комбінаційним заходам його контррозвідки літом 1920 року було попереджено замах на Головного Отамана С. Петлюру й затримано організатора цієї акції Шульзельмана [6].

Внаслідок майстерно проведеної контррозвідувальної операції було виявлено декількох більшовицьких агентів у Розвідувальному управлінні Генштабу. Один із цих агентів (Снігірів) входив до керівництва розвідупру [4; 5].

Більшовики називали «Інфібро» «петлюрівською ЧК», за голову

Theoretical and methodological basis for ensuring information security of person, society and state

кожного її співробітника обіцяли нагороду в сумі 300 тис. карбованців [7; 8].

Після еміграції українського уряду і військових частин збройних сил республіки, «Інфібро» ще упродовж якогось часу діяло в 1920–1921 роках на території Польщі. Взаємодіяло з II відділом Генштабу Польщі, який займався питаннями розвідки та контррозвідки.

Однак поступово робота згорталася. Красовський відійшов від справ і поселився у Рівному. Нібито почав писати мемуари. Але це документально не підтверджено. Очевидно, він розділив долю багатьох українських емігрантів того періоду, які до кінця днів своїх змушені були поневірятися по чужих країнах.

Дослідник біографії М. Красовського журналіст Володимир Чисников зазначає, що йому вдалося знайти в довіднику «Незабутні могили. Російське зарубіжжя: некрологи 1917–1999 рр.» (М., 2001) таку інформацію: «Красовський М. О. (? до 1938. Каїр) член різних російських організацій в Каїрській російській колонії». На його думку, мова йде саме про Миколу Олександровича Красовського [2; 3].

Висновки:

1 Період кримінально-розшукової діяльності М. Красовського багатий прикладами вдалого впровадження агентури в злочинне середовище, здійснення за їх участю ефективних комбінацій в інтересах розкриття резонансних тяжких злочинів. Це викладено у названій далі літературі, що може бути корисною для сучасних працівників карного розшуку Національної поліції України.

2 На посаді начальника «Інфібро» Генштабу військ УНР він швидко оволодів майстерністю розвідувальної та контррозвідувальної діяльності, проявив дуже високі організаційні здібності і талант.

3 Розроблені М. Красовським вимоги до співробітників спецслужб (розвідки і контррозвідки), базові принципи їх професійної підготовки не втратили своєї актуальності й сьогодні.

4 Його практичний досвід агентурної роботи, її організації, нестандартний підхід до застосування оперативних форм і методів можуть бути творчо використані в практичній діяльності сучасних вітчизняних спецслужб, а також у процесі їх професійної підготовки.

Список використаних джерел

- 1 Ануфриев Н.И. Тайны сыска / Н. И. Ануфриев, А. М. Пиджаренко. – К.: Преса України, 2002. – Кн. I. – С. 485–491.
- 2 Чисников В. Н. А. Красовский – сыщик от Бога / В. Чисников // Антология сыска. – К., 2006. – Т. 2. – С. 282–310.
- 3 Чисников В. Начальник петлюровской ЧК / В. Чисников // В мире спецслужб. – К., 2006. – № 4 (16). – С. 41–49.

Теоретико-методологічні засади забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

4 Сідак В. С. Національні спецслужби в період Української революції 1917–1921 рр. (невідомі сторінки історії) / В. С. Сідак. – К. : Альтернативи, 1998. – С. 150–154, 178–179, 181, 221, 254.

5 Цибулькін В. В. Нариси з історії розвідки суб'єктів державотворення на теренах України / В. В. Цибулькін, Л. М. Рожен, Д. В. Веденєєв та ін. ; заг. ред. П. Д. Морозова. – К. : Преса України, 2011. – С. 283.

6 Лист Чеботаріва М. Ю. від 16 грудня 1946 року // Приватний архів В. К. Роєнка.

7 Скрипник О. В. Справа життя Миколи Красовського / О. В. Скрипник // Таємний легіон Української революції : документально-публіцистичні нариси. – К. : Ярославів Вал, 2015. – С. 13–35.

8 ЦДАВО України. – Ф. 1092. – Оп. 2. – Спр. 725. – Арк. 12–12 зв., 17–18 зв.; Ф. 1075. – Оп. 2. – Спр. 89. – Арк. 22–27; Спр. 137. – Арк. 4–4 зв.

Аннотація: Стаття об известном со времен Российской империи талантливом профессионале уголовного розыска Н. Красовском, который в период Директории УНР возглавил работу «Инфибро» Разведывательного управления Генштаба республиканских войск. Показаны его усилия по становлению данной спецслужбы и ее значительные успехи.

Ключевые слова: Генштаб, Разведывательное управление, «Инфибро», инфибровцы, разведка, контрразведка, филиалы, криминалистическое обеспечение, агентурная работа.

Abstract: The article deals with the well-known since the time of the Russian Empire, talented specialist of criminal prosecution M. Krasovskyi, who during the Directorate of the UPR led the work of «Infibro» of the general staff of the republican troops intelligence board. There were shown his efforts to establish mentioned special service and its significant success.

Key words: general staff, intelligence board, «infibro», «infibrovtsi», intelligence, counterintelligence, branches, forensic provision, covert intelligence work.